Skrifad fyrir Heimaerlés
1971/72

S. J.

Berátta vid sandfok og sjávarrót.

III.

Hér birtist þridji þátturinn med sömu yfirskrift. Björn Sigurbjarnarson banka gjaldkeri á Selfossi ritadi tvo hina fyrri, en ádi ~~eftir~~ ólokid hinum þridja og sídasta x) og hann ætladi ad rita um þá Bangstadafedga. ~~x)~~ Nú er þad í sjálfusér ofotlan hverjum manni ad ætla sér ad ljúka verki Björns Sigurbjarnarsonar svo vel fari. Björn ritadi svo sérstott og fagurt mál, ad þvi verdur ekki nád. En þar sem Pál á Bangstödum nú ekki vanta í mynd þá er Björn hafdi bragdid upp, verdur ad ljalda þvi sem til er.

— a —

Páll segir sjálfur svo frá ad hann var minni barinn en konser þar er um fötludu höfda ádur séd, heibrigdur vel, en ótvíelega sein proska. Þetta vakti svo athygli sjómanna sem í þáftad voru til hinsa á Bangsstödum ad þeir settu hann upp vid stad og merktu med skoru vid hæd hans til ad sjá hvad hann hækkadi milli vertida. Skorurnar urdu margar og tilid lítid

x) er hann fáll frá

Tímuntán ára gemall fer Páll med bródur sínum á skúta. Hét skipid Nyansa. Útgerdarmadur var Thorstenson, en skipstjórinn Pétur Mikael Sigurdsson, vestfirdingur ad upprunna, ágotur madur. Þegar Siggeir kvaddi dyra lejá skipstjóra sínum kom hann sjálvur fram, leit vid Páli og segir „Er þetta bródir þinn, sem þú verst ad tala um í haust"? „Já, tétill er hann".

~~Þegar til skráseningar k~~

Þegar skipshöfnin var skrásett var Páll höfdi hærri en bordid sem skrád var vid. Skipstjóri benti á Pál og segir „So er þad þessi". Útgerdarmadur leit vid Páli, og segir: „Hvad geturdu gert vid þetta"? „Vid sjáum nú til" var hid hógværa svar skipstjórans. Þarna rédst Páll á skip frá 1. mars til 15. sept. Páll var aldrei sjóveikur, stálhraustur, en sáhungrádur. Honum entist „vikuskamturinn" ekkert, en hann var svo vel sídur um bord ad hann fékk mat efir þörfum, hvad sem leid raglum um útvigtun til vikunnar. Heimkominn um haustid gekk Páll ad „Stodinni" og lét mæla hodsína midad sídustu skoru, sem nú var eins og hálfs árs gömul, og bilid reyndist 12 þumlungar.

Næstu vertíð var Páll aftur ~~[illegible]~~ hjá sama skipstjóra. Þann vetur fékk sá litli merkilega viðkenningu frá hendi skipstjóra, og það tvívegis.
Hið fyrra var að í hæzu vedri þegar lítið var um að vera, voru þeir tveir einir uppi, Pétur skipstjóri og Páll. Segir þá skipstjóri: Langar þig ekki á sjómannaskólann, Páll". Páll svaraði litlu, og hélt hinn þá áfram: „Þú mátt koma til mín næsta haust, bara eins og þú stendur. Þú ferð í skólann og verður hjá mér" Páll skildi að þarna var honum gert mið kosta og drengskapar bod. En honum varð hugsað til foreldra sinna, til Bangsstaða og alls þess sem þar var ógert. Hugur hans stefndi ekki til þess að gera sjómannsk[illegible] að lífsstarfi. Þó var hann 10 vertíðir á skútu, eitt sumar og fjögur vor.
Ungmannafilögin heilluðu Pál. Hann var einn af stofnendum U.M.J. Samhyggð í Gaulverjabæ og formaður þess um 10 óra skeið.
Síðari viðurkenningin lóg í ödru. Á þeim tíma gátu skip ekki lagst að bryggju í Reykjavík. Það var eitt af skyldu verkum háseta að rífa fiskinn upp úr saltinu og koma honum í land. Einn maður þurfti að vaka og gæta

skips ad nøturlegi, en því fylgdi ad sá mátt sofa ad deginum og var hans vid uppskipun þessa vertíd setti skipstjóri Pál sem vökumann. Á þessum tíma starfadi Hótel Reykjavík, og þeir sem ölkœrir voru gátu setid þar ad sumbli. Nú var þad eitt kvöld ad skipstjóri er í landi med hásetum sínum, fer med þá inn á Hótel Reykjavík og segir „Nú skulum vid skemta okkur drengir, þad er öllu óhott. Páll er um bord".

Ungmennafélögin heilluda Pál. Hann var einn af stofnendum „Lemhyggdar" í Gaul-verjabæ og formadur þess félags um 10 ára skeid. Þar fékk útrás eldlegur áhugi hans til mannbóta, fagurfrœdi og þjódfélagslegra umbóta. Þar ofdist honum rœdulist, ef til vill óþarflega ordmargur en rökvís og hispurslaus, hvern sem hann átti ordastad vid. Bindindismadur, sennilega ad ottarfylgju, því envir ottmanna hans hafa játad Bakkus. Auk þess sá hann í asku drykkjuna sótta þad fast, ad hann skildi snema ad þar var ekki gofunnar ad leyta. Á efri árum vard Páll safnadarfulltrúi og umsjónarmadur kirkju sinnar og rekti þad med slíkri alúd ad þar mætta ...

margir af lora. Þeir er á ennara þágu vinna. Verdur umbánadur í sálubhlidinu í Faulverjabot er Páll hugsadi og sá um uppsetningu á langor minnisvardi um fagran smekk Páls og vandvirkni.
Sem safnadarfulltrúi mætti Páll á hóradsfundum Ánessprófastsdæmis. Þar taladi Páll og sagdi prestunum skodun sína á því lavernig, þeir ætta ad haga rædum sínum „.... og svo egid þid ~~ad~~ prédika bdindi, þad er heilög skylda ykkar og í anda Krists. Jú. Kristus breytti vatni í vín, en hann sagdi aldrei ad þid æthed ad dekka ykkur fulla".
En lífid beid Páls og átti eftir ad setje honum sín skilyrdi. Þad kom fram í II. þotti þessa greinasflokks ad þeir fellu frá á same árinu, 1918, fadir hans og brödir. Mödir hans er en á lífi, slitin og vid aldur, svo og ~~ekki~~ mákonan med 5 börn. Efnahagur var ekki rúmur og flest er en ógert af því sem þeir brodur höfdu fyrirhugad. Þad vard ad rödi, og til þess ad bjarga því sem bjargad vard, ad systir mágkonu Páls, Elin Jóhannsdóttir, ~~[illegible]~~ er verid hafd á vistum med ýmsu gödu fólki, hún kom nú heim og þau tóku saman Páll og hún, giftust á jóladaginn 1919 og héldu

áfram lífsstarfi sagstkina sinna. Áll ~~vo~~
höfdu þau alist upp vid sama hlad, og Páll og
Helín jafnaldra. hann f. 31.7.87, lina 29.11. sama ár Kitthvad var ekkjan hjá
þeim Páli og Helínu, en einnig hún hvarf ad
heiman. Hún átti ólokid skyldum vid tífid
á ödrum stad. Börn hennar urdu eftir á Bauzstad-
um, og ólust þar upp med börnum Páls og Elínar,
~~en þau urdu fjögur.~~
þau urdu erfid árin sem nú voru framundan,
ekki Páli einum, heldur þjödinni allri.
Fjárþröng og vonbrigdi.
Páll þroladi, hlód veggi og garda. Hvo kröfu-
herdur vid sjálfan sig um vandvirkni og
útlit, ad sæji ~~ø~~ lýti á því sem hann gerdi
í gær, reif hann þad nidur og byrjadi ad nýu.
Þad spyr enginn um þad, hvad var hann lengi
ad þessu, heldur: hver gerdi þetta." Verkid
skyldi bera meistera sínum vitni.
Synir Páls, Siggeir og Sigurdur, komu til
starfa um þad leyti sem ný öld reid í gard:
vélar og tilbúinnáburdur. Og nú hefur rœst
draumsín Siggeirs bródur Páls, Bauzstadir eru
ordnir „höfudból": ~~þrátt fyrir áföll~~
~~Þad hafa verid gódar vættir sem drógust ad~~

það hafa verid góðar vettir, sem drógust að gömlu
Ladstofunni á Bangsstöðum þegar Páll var að alast upp.
Prátt fyrir áföll er síðar urðu, voru þar að varða vegin
því sem síðar varð.

Þarna var engins armingja háttur í málfari eða
hugsun þegar þau gistu bróður sinn samtímis
Guðrún og Brynjúlfur frædaþulur frá Minna-Núpi.
Þá var ~~skotið á mál~~ sett málþing, þegar búið
var að slökkva ljósið. Sagðar voru sögur, flutt
kvæði, heimspeki rædd og þjóðmál, oft framundir
morgun. Í þessu andrúmslofti óx hinn síðþroskaði
sveinn. Á efstu árum hefur Páll sitthvað ritað.
Í II. hefti Sudra 1926 riti því er Bjarni á Hanzervatni
safnaði til, á Páll ritgerð um útgerð frá Hoft-
stöðasandi og er hún talin riti því ~~[illegible]~~ til gildis
af þeim er ~~hennar hafa og~~ bókarinnar hafa getið.
Sitthvað á hann í handriti, en margt sem hann ~~kom~~ gétur
~~að~~ sagt frá mun með hænum hverfa. — —
Það er ekki ómerkur kafli í búnaðarsögu landsins
að tekið var að breiða yfir sæti. Bjargaði það
mikla ~~[illegible]~~ áður en sögþurkun
kom til sögunnar. Páll er örugglega sá maður er
fystur bjargaði heyi með þessum hætti á Suðurlandi.
Hver fíksu hugnyntina að þessu, Páll?
Sá þetta 1909 inná Holavík. Breiddi fyrst yfir 1910

og á hverju ári úr þeí. Þetta var mikid verk
ef um mikid hag var ad rœda, þurfti helst 2 menn ef vel
átti ad vera. Mestur vandinn var ad lita yfir-
breidslurnar ekki verda ángtar í höndunum á sér.
Til þess þurfti ad hirda þor strax inn, þó þaug
ad þor vorn öruggleg þurrar.
~~Ad~~ Veturinn 1914 sótti ég bondanámskeid sem
haldid var ad þjörsártúni. Þar gerdu menn sitthvad
sér til gagns og gledi á kvöldvökum, ig medal
annars fór ég ad sagja frá yfirbreidslunnum
mínum. Þar á námsskeidinu er medal annar
galgopi einn vestan úr Mosfellssveit, sem
tekur mig á ordinu og skopast ad þessu
framtaki mínu, svo ad allur þingheimur skelli
hló. Nokkrum árum sídar ~~var ég~~ átti ég leid hér
uppá Ása sem sláttinn og vard litid nidur yfir
Flóann. Sá ég þá fjárhöpa um allt, ad ég hélt,
en vid nánari athugun var þetta yfirbreitt
sóti. Þeir létu ekki skopid fola sig frá
ad nýta gagnlega hluti, Flóa bondurnir.

pótt útkoman úr ofidomi Páls á bangsstöðum
sé góð, þá er hún ekki síðri úr domi konu
hans, Elínar Jóhannsdóttur. Elín var
kvenna vonst, ofinlega glöð, ~~hafði~~ hinnug, hefur, ágæta
frásagnargáfu og var tápmikil í bestalagi.
Hún spurði aldrei neins. Páll hlaut altaf að
hafa rétt fyrir sér. Hún bara þvoði og þrolaði
þetta hafði hún tekið að sér, og verkinu
varð að ljúka áður en dagurinn vori
allur. Fyrsta vertíðina sem Páll var á skútu
dreymdi hann draum er honum þótti ~~at~~ under-
legur. Í draumi þessum var Páll staddur á ókunnum
stað og með honum er uppeldis og leiksystir hans,
Elín. Eru þau með einhverjum hóti tengd saman
með skipskeðju af svarustu gerð, er hann þá
hafði séð. Á skipi með Páli var gamall þulur,
og sagði Páll honum draumsinn. „Þetta er
aud rádið, drengur minn", sagði sá aldni.
„Þetta verður konan þín". „Það getur ekki
átt sér stað" segir þá Páll. „Þetta er sama
sem systir mín" „Það er sama, þið egið
eftir að giftast" sagði öldungurinn.
Árin liðu, þau eru komin á fertugsaldur
og hvorugu er giftingi fuga. Þá leiðir lífið

þau að samegínlega verkefni. Verkefni sem ekki verð leyst, nema með þátttöku beggja. Hvaða öfl leiða mannfólkið, oft óvent, að þeim verkefnum sem þess biða? Kedjan, sem tengdi þau saman, Elínu og Pál, kedja, sem hans 15 óra gamall sér í dramsýn, hafði hún ekki verið lögð fyrir löngu?

Börn þeirra hjóna eru:

1. Endný f. 7.10.'20, gift Skúl Magnússyni gardyrkjubona að Hangaráði, og eiga þau 5 börn
2. Elín Asta f. 12.4.'22, d. 6.4.'33
3. Siggeir f. 6.7.'25, bóndi á Bangastöðum. K. Una Kristín Georgsdóttir, og eiga þau 5 börn.
4. Sigurdus f. 30.5.'28, bóndi á Bangastöðum. Bústýra hans í nokkur ár þóra Georgsdóttir og áttu þau ~~[illegible]~~ 3 börn – Bergsall I, bls. 431–433

Auk hinna 10 vetrarvertíða, sem Páll var á skútu var hann 44 vertíðir á sjó við Suðurströndina, þar af 39 vetrarvertíðir fromaður á liklum báti ~~frá~~ úr heimavör.